

25 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และประชาสังคมกับการพัฒนา ในประเทศไทย ญี่ปุ่น และ สปป. ลาว : ประสพการณ์ร่วม จุดเหมือน และข้อแตกต่าง

ธนพัชญ์ จันทร์ดิชวงษ์ ผู้ประสานงาน

Comparative Culture and Area Studies, Graduate School of Humanities and Social Sciences, University of the Ryukyus, Okinawa, Japan

นักศึกษาระดับปริญญาเอก / PhD Student/Candidate

"เวที (panel)วิชาการ “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และประชาสังคมกับการพัฒนา ในประเทศไทย ญี่ปุ่น และ สปป.ลาว” เกิดขึ้นจากการรวมตัวกัน ของเครือข่ายนักวิชาการ และนักศึกษา จากประเทศญี่ปุ่น ไทย และ สปป.ลาว ซึ่งทำวิจัยร่วมกันภายใต้โครงการที่ได้รับสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการญี่ปุ่นตั้งแต่ปีคศ.2000 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงเครือข่ายนักวิชาการ และนักศึกษาที่กำลังจะทำโครงการวิจัยร่วมกัน

เวทีนี้ มุ่งเน้นนำเสนอสภาพการณ์ และพลวัตของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และประชาสังคมกับการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ของไทย จังหวัดโอกินาวาของญี่ปุ่น และภาคกลางของ สปป.ลาว

เวทีนี้ อธิบายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และประชาสังคมที่มีลักษณะความร่วมมือกันในพื้นที่ประชาคมท้องถิ่นผ่านการสื่อสารกันในพื้นที่สาธารณะ ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และประชาสังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ของไทย ซึ่งมีลักษณะตามแบบ Habermas ในขณะที่อธิบายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และประชาสังคมเกี่ยวกับการต่อต้านฐานทัพอเมริกาในโอกินาวา ซึ่งเป็นแนวทางเคลื่อนไหวอันนำไปสู่ความขัดแย้งแบบ Gramsci นอกจากนี้ยังอธิบายขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และประชาสังคมในบริบทสังคมนิยมของ สปป.ลาว ซึ่งคำว่า “ประชาสังคม” (Civil Society) กำลังถูกเริ่มใช้เพิ่มเติมจากการใช้คำว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน”

วัตถุประสงค์ในการนำเสนอประสพการณ์ร่วม จุดเหมือน และข้อแตกต่างของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และประชาสังคมกับการพัฒนา จากพื้นที่อื่น ๆ กับประเทศไทย เพื่อต้องการชี้ให้เห็นว่า ในขณะที่การศึกษาเกี่ยวกับ “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และประชาสังคมกับการพัฒนา” กำลังมีบทบาทน้อยลง อันเนื่องมาจากการที่การศึกษานี้ไม่สามารถตอบโจทย์ในการแก้ปัญหาทางการเมืองในระดับชาติของไทยได้นั้น สภาพการณ์และการศึกษาเกี่ยวกับ “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และประชาสังคมกับการพัฒนา” ในประเทศอื่น โดยเฉพาะ ญี่ปุ่น กับลาว เป็นอย่างไร”

25.1 ประชาสังคม ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม การพัฒนาการศึกษาประชาสังคมในสังคมไทย และพลวัตของ “ประชาคม” ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย : กรณีศึกษาเปรียบเทียบชุมชนตำบลทุ่งโป่ง อำเภอบุหลordia จังหวัดขอนแก่น และชุมชนตำบลพันดอน อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

Professor Dr.Noriyuki Suzuki Faculty of Humanities and Social Sciences, University of the Ryukyus, Okinawa, Japan อาจารย์หรือนักวิชาการสังกัดสถาบัน / Faculty Member or Lecturer

"บทความชิ้นนี้มุ่งนำเสนอที่การศึกษาประชาสังคมในบริบทสังคมไทย ผ่านการมองพลวัตของประชาสังคมในระดับ “ประชาคม” ท้องถิ่นของไทยในภาคอีสานของไทยสองชุมชน คือตำบลทุ่งโป่ง อำเภอบุหลordia จังหวัดขอนแก่น และตำบลพันดอน อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

บทความชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร จากการใช้ข้อมูลการศึกษาวิจัยต่อเนื่องของผู้เขียนเกี่ยวกับสองชุมชนดังกล่าวข้างต้นจำนวน 4 ฉบับ ซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2546, 2551, 2555 และ 2559 ตามลำดับ

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาประชาสังคมในไทย เกิดขึ้นมาในช่วงทศวรรษที่ 2540 หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 พร้อมกับการเกิดรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 และความสนใจในการเริ่มศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดประชาสังคม ดังที่เห็นได้จากการประชุมวิชาการระดับชาติ สาขาสังคมวิทยาครั้งที่ 1-3 (พ.ศ. 2543, 2546 และ 2549) ทั้งนี้ในการประชุมในครั้งที่ 2 นักวิชาการได้มุ่งเน้นประเด็นศึกษาไปที่ “ประชาคม” อันนำไปสู่แนวทางการเกิดประชาสังคมผ่านการสื่อสารในพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ตามแนวคิดของ เจอเกน ฮาร์เบอร์มาส ที่เน้นการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเข้าถึงการรับรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอภิปรายโต้แย้ง และแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เป็นสาธารณะของสังคม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการพยายามก้าวผ่านแนวทางประชาสังคมแบบการประท้วง หรือการต่อต้านรัฐบาลผ่านการเคลื่อนไหวทางการเมืองเช่น เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นรูปแบบประชาสังคมตามแนวคิดของแอนโทนีโอ กรัมสกี อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง เพื่อต่อต้านอำนาจรัฐฝ่ายตรงข้าม ทั้งก่อน และหลังการรัฐประหารปี พ.ศ. 2549 จนนำมาสู่การรัฐประหารปีพ.ศ. 2557 เป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการกลับมาของประชาสังคมแบบกรัมสกี ในระดับมหภาคที่อิงอยู่กับการเมืองระดับชาติ อันมีความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในประชาสังคมระดับจุลภาค หรือระดับ “ประชาคม” ท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ"

25.2 ประชาสังคม ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม การพัฒนาแนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

ดร.ประจัญ กิ่งมิ่งแฮ สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อาจารย์หรือนักวิชาการสังกัดสถาบัน

"การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัญหาด้านสุขภาวะของผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี และเพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดการบริหารสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม ประชากรได้แก่ผู้สูงอายุ 400 คน และกลุ่มเป้าหมายได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ 30 คน เครื่องมือวิจัยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่ง มีโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาด้านสุขภาวะของผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงอยู่คนเดียวตามลำพังมากขึ้น ส่วนใหญ่มีปัญหาทั้งด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต และแนวทางพัฒนาการส่งเสริมการจัดการบริการสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) ควรพัฒนาทักษะการเรียนรู้พื้นฐานการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการดำเนินชีวิตและเครือข่าย 2) มีหน่วยงานดูแลสุขภาพระหว่างโรงพยาบาล (แพทย์ พยาบาล) และศูนย์บริการสุขภาพผู้สูงอายุในพื้นที่ 3) พัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุทั้งในด้านการป้องกันการให้บริการสุขภาพที่ครอบคลุมเหมาะสม และ 4) พัฒนาระบบการจัดการบริการสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง"

**25.3 การจัดการบริการสุขภาพผู้สูงอายุ, จังหวัดอุดรธานี ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในพื้นที่
ขัดแย้ง: กรณีศึกษาเปรียบเทียบโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น และสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศไทย**

ธนพัชญ์ จันทรดิษฐวงษ์ Comparative Culture and Area Studies, Graduate School of Humanities and Social Sciences, University of the Ryukyus, Okinawa, Japan นักศึกษาระดับปริญญาเอก / PhD Student/Candidate

"ในปัจจุบันบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน และการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมมีมากขึ้นในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ต่างๆ ของโลก บทความนี้ศึกษาเปรียบเทียบ บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนและการเคลื่อนไหวของขบวนการประชาสังคมในพื้นที่ขัดแย้งสองพื้นที่ ได้แก่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และจังหวัดโอกินาวาของญี่ปุ่น ทั้งสองพื้นที่ที่มีความขัดแย้งระหว่างคนในท้องถิ่น กับรัฐบาลกลาง สามจังหวัดภาคใต้มีปัญหาความไม่สงบ ในขณะที่โอกินาวามีประเด็นต่อต้านฐานทัพอเมริกัน ในแง่ของความคล้ายคลึงกันของโครงสร้างทั้งสองพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์จากประชากรส่วนใหญ่ของทั้งไทยและญี่ปุ่น และเคยเป็นรัฐบรรณาการ (อาณาจักรปาตานี แลอาณาจักรริวกิว) ซึ่งถูกผนวกโดยสยาม (ไทย) และญี่ปุ่นในระหว่างการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่

บทความนี้ใช้มุมมองทางด้านสังคมวิทยาร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร และเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน และขบวนการประชาสังคมว่ามีผลต่อความขัดแย้งอย่างไรบ้าง

ผลการวิจัยพบว่าในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ องค์กรพัฒนาเอกชนและการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมมีบทบาทในการสร้างพื้นที่กลาง (Common Space) ที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการหารือเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ในขณะที่โอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมมีบทบาทในการต่อต้านฐานทัพอเมริกันมากกว่าที่จะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวกับการต่อต้านฐานทัพอเมริกัน

บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนและการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ประเทศไทยถือได้ว่าเป็น "รูปแบบความร่วมมือ" ซึ่งสามารถอธิบายได้จากแนวคิด "พื้นที่สาธารณะ" ของ Habermas ในขณะที่บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนและขบวนการประชาสังคมในโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น สามารถมองเห็นได้ว่าเป็นบทบาท "ต่อต้าน" ซึ่งสามารถอธิบายได้จากแนวคิดของ Gramsci

ความขัดแย้ง, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้, การต่อต้านฐานทัพอเมริกันในโอกินาวา, องค์กรพัฒนาเอกชน, ประชาสังคม

25.4 Civil Society กับการพัฒนาของสปป.ลาว

Phonemany Vongxay Human Sciences, Graduate School of Humanities and Social Sciences, University of the Ryukyus, Okinawa, Japan นักศึกษาระดับปริญญาโท / Master's Degree Student

"คำว่า "Civil Society" มีการแปลเป็นภาษาไทยว่า "ประชาสังคม" แต่สำหรับ สปป.ลาว คำว่า "Civil Society" ยังไม่มีการแปลอย่างเป็นทางการ ปัจจุบันพบว่ามีการนำคำดังกล่าวมาใช้มากขึ้นในการประชุมนานาชาติต่าง ๆ โดยมีความหมายครอบคลุมถึง "คู่ร่วมพัฒนา" , "องค์การจัดตั้งทางสังคม" , "องค์การจัดตั้งสากลที่ไม่ได้สังกัดรัฐบาล" , "สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม" รวมถึงกลุ่มที่ไม่เป็นทางการอื่น ๆ โดยกลุ่มในลักษณะดังกล่าวจะมีหน้าที่สร้างกิจกรรมสนับสนุนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามรูปแบบการพัฒนาของรัฐบาลสปป.ลาว

สปป.ลาว เป็นประเทศที่มีรูปแบบการปกครองแบบสังคมนิยม แม้ว่าการพัฒนาในประเทศลาวจะเป็นระบบการพัฒนาแบบบนลงล่าง (Top-down) ทุกองค์การจัดตั้งทางสังคมหรือการเคลื่อนไหวทางสังคมต่าง ๆ ล้วนอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาล แต่ในปัจจุบันรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญและได้นำรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาภายในชาติมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน รัฐบาลจึงเปิดโอกาสให้กลุ่ม "Civil Society" มีบทบาทช่วยเหลือรัฐบาลในการบริการทางสังคมทั่วประเทศ

บทความนี้มุ่งนำเสนอพัฒนาการ และแนวโน้มในอนาคตของการใช้คำว่า "Civil Society" ในบริบทการพัฒนาของสปป.ลาว โดยใช้การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่านักวิชาการลาวเข้าใจคำว่า "Civil Society" ในบริบทของ "Civil Society Organization" หรือ

กลุ่มที่เป็นองค์กรที่ทำงานร่วมกับชุมชนมากกว่า “Civil Society” ในฐานะที่เป็นแนวคิด หรือทฤษฎี ในอนาคตมีแนวโน้มในการใช้คำว่า “Civil Society” มากขึ้นในวงการวิชาการ งานประชุมนานาชาติ และโครงการพัฒนาที่สนับสนุนโดยต่างประเทศ”

Civil Society, การพัฒนาของสปป.ลาว